

C. 13, num. 31. 10

DISSERTATIO INAUGURALIS JURIDICA,

DE

1737, 14

**EXPOSITIONE
VASIVM AENEORVM
AD FORES TEMPLI**

7374.

QVAM
CONSENTIENTE

ILLVSTRI FACVLTATE JURIDICA
IN PER. ANTIQVA ACADEMIA ERFORDIENSI,
SVB PRÆSIDIO

VIRI MAGNIFICI, PRÆNOBILIS ET CONSVLTISSIMI,

**DN. CONRADI WILHELMI
Strecker/**

JCTI, JURIDICÆ FACVLTATIS ET JVDICII ELECT. PROVINCIAL. ASSESS.
COD. PROF. PVBL. ORD. CIVIT. STND. ET CONSVLIS
PRIMARIJ,

PRO GRADV DOCTORALI
SVM MOS IN VTROQVE JVRE HONORES ET PRIVILEGIA
DOCTORALIA ADIPISCENDI,
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBFICIT

A V T O R,

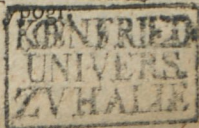
STEPHAN FERDINAND Sichter/

Aldorfinus.

SERENISSIMO BRANDENBVRGICO ONOLDINO MARCHIONI
A IUSTITIAE CONSILIIIS.

IN AVDITORIO JURIDICO COLLEGII MAJORIS
DIE XXVI. AVGVSTI, M DCC XXXVII.

ERFORDIÆ, Typis HERINGII, Acad. T. 1737.

INSTITUTIONE IN VETERIS IURIS

EXPOSITIONE
VARIARUM SENTENTIARUM
AD FOROS TEMPLI

CONSENTIENTE
ILLUSTRISSIMO AC PATENTISSIMO
SACROSANCTAE ROMANAE IMPERII

DOCTORI
D. CONRADI WILHELMI

JOHANNIS WILHELMI SACRISSE
COURTIS PALATII CIVITATIS DE CONRADI

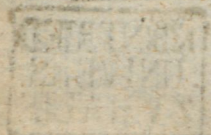
PRO GRADU DOCTORALIS
SOMMO IN VETERIS IURE HONORI ET REVERENTIA
DOCTORALIA ADPROMPTA
IN ANNO DOMINI MDCCLXXII

STEPHAN FERDINAND

BRUNNEN
HARTHEIM COGNITUM

IN AUSTRIACO IMPERIO COLLEGIUM MAJORE

DE REBUS AUSTRIACIS

J. J.

DE

EXPOSITIONE VASIVM
AENEORVM AD FORES
TEMPLI.

§. I.

Iste Deus, supremus rerum omnium moderator
& arbiter, olim jam constituit, ne quis vacuus
adpareat in conspectu Ejus. *Exod. XXIII. 15.*
& *Num. VII. 11. sqq.* singuli duces per singulos
dies offerunt munera in dedicationem altaris.
Quamvis vero istæ oblationes V. T. faciendæ
Deo ob immolationem servatoris nostri Jesu
Christi una cum reliquis sacrificiis judaicis & lege ceremoni-
ali cessaverint, nec præceptum illud de oblationibus Chri-
stianos amplius stringat. *WILDVOG. de oblat. c. 1. §. 4.* Non
tamen cessant Eleemosynæ in sustentationem pauperum,
quos quotidie nobiscum habemus, quorumque causam Deus
agit, & oblationes spontaneæ in sustentationem, reparatio-
nem & extruccionem ædificiorum honori divino inservientium fieri solitæ.

A 2

§. II.

§. II.

Varie autem pro varietate locorum ejusmodi oblationes fiunt, dum pauperes vel nomine Ecclesiæ colligentes certis litteris ac libellis petitoriis eum in finem exaratis instructi ostiatim percurrunt civitatem præprimis alienam, vel dum pii misericordes in clausas pyxides parietibus templorum aut diversiorum adfixas pecuniam immittunt, vel dum populus auditor durante cultu divino publico injicit die festo in sacculum sonantem eapropter a custode vel alio circumlatum, vel dum ad fores templi publice exponuntur vasa anea, ut populus exiens post sacra peracta injiciat nummos, quot lubet, & quæ sunt hujus generis methodi plures, de quibus singulis agere, quarumve prolixam comparationem inter se instituere, & determinare proportionem, quibus una species alteram vincit, nec animus, nec otium nobis est. vid. WILDVOG. *diff. de oblat. quæ fiunt per sacc. son. c. I.*

§. XI. Discursus noster, quem Tibi, B. L. præsentibus hæc paginis sistimus, illas solum oblationes, quas ultimo nominavimus loco, quæve per expositionem vasorum aneorum sive concharum ad ædes templi fiunt, attinget. Sit Deo moderante felix ingressus, felicior progressus, & felicissimus egressus.

§. III.

Notoria non egent probatione, & quæ per se jam clara, non ampla discussione. Omissa ergo definitione nominali verborum in rubro occurrentium, notamus solummodo, ut aliqualem rei præmittamus ideam, expositionem concharum ad fores templi esse ex usu loquendi actum, ubi vasa anea vel alia auctoritate magistratus publica ante portas templi exponuntur ad colligendas pecunias a Christianis exeuntibus sponte offerendas pro sustentatione pauperum & personarum miserabilium, nec non reparatione templi aut ad alium pium usum erogandas.

§. IV.

§. IV.

Esse hanc methodum colligendi Eleemosynas & oblationes fidelium ad p. c. non inventum nostri ævi, sed morem in Ecclesia Israelitica V. T. jamjam cognitum & repertum, loquitur S. Scriptura. Adeat, qui dubitat, Biblia, & evolvat *2 Reg. XII. 9.* Ibi enim expressis verbis dicitur, Pontificem Jojadam consentiente rege posuisse ad aram prope templi januas cistam, in parte superiore perforatam, ut in illam injiceret populus numos, oblationes spontaneas. Hac vero repleta venisse scribam regis, cistam præsentibus Levitis ac Sacerdotibus aperuisse, pecuniam numerasse, & loco mercedis inter opifices refectioni & reparationi domus sacrae ruinosa & collapsæ operam dantes, distribuissè. Et quid prohibet huc suo modo & referre oblationes illas a populo Israelitico ad reparationem collapsi templi Salomonis *Esr. II. 68.* & extruccionem sancti tabernaculi *Exod. XXXV. 20. sqq. XXXVI. 2. sqq.* olim factas. Quamvis enim tunc vasa aenea non ad templi fores vel in ejus aditu exposita fuere, fuere tamen alibi in loco publico, sub diu scilicet, ad usum pium, ad causam sacram apposita. Non enim, ut facile est ad conjiciendum, aurum, argentum, gemmas projicere in terram, sed potius in vasa eapropter in loco publico exposita. Optaremus, ut hac de re in limine hujus dissertationis paulo amplior disquisitio permetteretur. Sed angustiores præstituti cancelli digressionem prohibent, & relinqueret alia nos jubent aliis, qui ejusmodi studiis atque peruestigandis antiquis jurium originibus laudabiliter delectantur.

§. V.

Indicant verba definitionis supra a nobis prolata, fieri expositionem horum vasorum seu concharum non auctoritate privata & pro lubitu quasi unius cujusvis, sed consensu & indultu magistratus publici, quem eapropter adeunt egeni hoc beneficium optantes, quem implorant miseri, sub-

fidium ita quærentes, cui causam calamitatis, egestatis, miseræ, necessitatis denunciant, indicant, recensent, ejusve veniam seu indultum prolatis argumentis persuasoris post sufficientem causæ cognitionem, probationem & legitimam demonstrationem expectant, idque I.) quia non est singularis concedendum, quod publice per magistratum fieri expedit. II.) Ut fraudibus ac technis hominum malevolorum eo magis fenestra occludatur, obviam quocumque modo eatur, atque obex, in quantum possibile, ponatur: quo plus fraudis enim in negotio quodam præsumitur, eo plures cautelæ in eo adhibentur. BERL. P. III. concl. 7. n. 11. scilicet ne mendicantes callidi, impii & improbi pro lubitu quasi emungant marsupia civium, falsam egestatis, infortunii, calamitatis causam adferentes, simulantes, proferentes, veram e contra reticentes, suppressentes, celantes, aut semet ablegatos peregrinæ civitatis incendio deletæ, inundatione consumptæ, Ecclesiæ vetustate collapsæ, perditæ, corruptæ, ruinosæ mentientes, & quod non infrequens, attestata seu mandata spuria producentes, exhibentes, ostendentes, quorum pœna post detectum dolum & fraudem est a) ablatio pecuniæ ita collectæ, nemini enim malitia sua ita debet esse lucrosa, sed pecunia potius infertur fisco civitatis pauperum, der Armen = Cassen ob præsumptam offerentium voluntatem, b) relegatio, ut civitas & provincia malis hominibus purgentur L. XIII. ff. de off. præsid. pro re nata cum sustigatione conjuncta, scilicet si ex indicis sat certis, sat claris & evidentibus constat, mendacem hunc & plures civitates, Ecclesias, communitates ita decepisse, multumque pecuniæ sub falso tali prætextu & ficta pietatis specie collegisse. conf. L. 1. c. f. ff. ad Libr. corn. de fals. Et sane iudex maximæ accusandus esset temeritatis, immo injustitiæ, si, qui secundum probata judicare tenetur, Libr. VI. §. 1. de offic. præf. a tramite justitiæ aberrare, castra nequitiae sectari, & fide habita solius implorantis adserto statim consensum expositioni præbere velit, cum nondum in veritatem petiti, conditionem & statum mendicantis inquisiverit. Non enim sufficit esse

in

in civitate jus, nisi sint, qui jus tueantur, & ad societatis accommodent usus *L. 13. ff. de O. I. III.*) Ut Parochiani scientes hanc expositionem non ex arbitrio judicis cerebrino, sed juris regalis congruo, id est ex causa legitima, satis, ut decet, cognita, probata, demonstrata, perpensa, & perspecta suscipi, nemini quam pauperi misero & egeno vere tali concedi, eo promptiores paratioresque sint ad inferendum xenia, ad offerendum eleemosynas, ad succurrendum donis & largitione sua adflctis miseris, a quibus ita omnis suspicio sub- & abreptionis remota. *GRAMMAT. Conf. 100. n. 22.*

§. VI.

Sed cuinam magistratui hæc investigatio causæ & subsequens concessio expositionis competat, an seculari, an ecclesiastico? nunc in Quæstionem venit. Et primo intuitu videtur illa tribuenda magistratui ecclesiastico, colligitur enim 1.) ab Ecclesia pecunia, a cœtu fidelium, a parochianis hujus jurisdictioni quodammodo subditis & subjectis: 2.) ad usum sacrum, ad causam piam, scilicet pro exstructione Ecclesiæ, reparatione Xenodochii, orphanotrophii, in subsidium pauperum, oppressorum, miserorum, quorum cura & tutela seu custodia æque ad consistorium, quippe judicem spectat ecclesiasticum. Sed rectius meo judicio sentiunt, qui veniam hic a seculari magistratu petendam, obtinendam & expectandam adserunt. Est enim expositio species quasi collectandi, collecta vero nemo, quam secularis indicit magistratus, dominus scilicet territorialis, possessor regalium & superioritatis, qui supremum in Republica regimen cum fascibus tenet. Nec minus notandum, quod Ecclesia sit in Republica ejusque partem constituat, adeoque is, qui Reipublicæ præest, non possit non simul præesse ecclesiæ, eam externe regere, & ex liberrimo arbitrio omnia, quæ ad cultum divinum æternum, ad sustentationem clericorum, pauperum & miserabilium personarum, ad conservationem item templorum, scholarum & Xenodochiorum licite disponere. *WILDVOG. de oblat. q. f. per succ. son. p. m. 31.* Disquisitio præterea, num preces

preces veritate nitantur, num rerum status ita sit, num aedes revera incendio consumptæ, agri ab hoste, ab aquarum inundatione devastati, implorantes omnibus bonis exuti & spoliati? mere secularis est, nil sacri admixtum habens. Qualis vero causa, talis effectus, talis jus in eo dicens magistratus, seu de ea cognoscens iudex. Quibus omnibus accedit auctoritas S. Scripturæ, locus 2 Reg. XII. supra jam excitatus, quippe ex quo patet, non jussu solum Pontificis, sed regis expositionem arcæ perforatæ ad templi fores factam fuisse. Evolve, si placet, Rom. XIII. et. Deut. XVII. 18. & adde, quod pecunia ita collecta, si non extra territorium, attamen extra civitatem, urbem, vel pagum esseratur: ast cujus magis interest cives habere opulentos, quam magistratus secularis. Quoad argumenta obstantia vero notandum: non sequitur: res petitur a parochiano, offertur a cœtu fidelium, ergo ejus cognitio spectat ad ecclesiam. Si enim hoc verum esset, nulla actio ex contractu, ex delicto, alibi, quam coram consistorio institui posset contra parochianos, quod tamen nullus usquam affirmare, credere aut dicere audebit. Quamobrem & sciens in argumento particulam: *quodammodo* adjeci. Quo eodem modo & res sese habet quoad alterum argumentum obstant: quis enim umquam affirmabit, donatio est Ecclesiæ facta pauperi, Xenodochio; ergo cognitio, num sit immodica, num sit inofficiosa, num sit invalida, spectat ad Episcopum? Nonne contrarium satis loquuntur textus Juris civilis de hujusmodi donationum validitate disponentes, statuentes? vid. L. 34. 36. C. de Donat. ibiq. DDr. & Gloss.

S. VII.

Ipsam dissertationis rubrum jam ostendit, locum, ubi vasa exponuntur, esse portas vel fores templi, seu ædium sacrarum divino cultui publica auctoritate ita destinatarum, ut in illis christiani ad verbum divinum audiendum, sacramenta percipienda, aliave sacra officia peragenda conveniant. Neque enim commodior locus huic rei designari potuit, quam ille ipse, in quo homines fidem suam ore & opere

re publice profitentur, atque specimina pietatis palam exhibere satagunt. WILDVOG. d. l. p. 57. Jam si plures templi fores sunt, ante quamlibet sella, & cum sella discus vel concha exponitur, ut sic hic illicue exeuntes oppido ante oculos & ad manus habeant receptacula piæ oblationis, nec necesse sit talia cum incommodo alibi quarere, quod sane multos ab offerendo retineret, deterreret. Intuitu vero templi, ante cujus fores vasa exponuntur, nil interest, an sit cathedrale, an parochiale, an mater, an filia, dummodo quodlibet eorum proprios, quibus sacra inibi docentur, ministrantur, proferuntur, habeat parochianos, ibi convenire solitos. Sim fecus & I. eidem populo ante meridiem in matre, post meridiem vel alio tempore in filia, verbum Dei prædicatur & exponitur, expositio valorum in priore facta, in posteriori repeti nequit, ne plus justo exigentes benigna populi auditoris largitione abuti, huicve bilem movere velle videamur. Et sane nota intolerabilis impudentiæ esset, eundem, a quo nunc accepimus beneficia, paulo post novis precibus & sollicitationibus seu exactiõibus vexare, turbare, inquietare, fatigare. Pari modo II.) res sese habet, si magistratus imploratus a misero seu egeno, id non nisi in una saltem ecclesia fieri per litteras patentes, eapropter ad loci judicem datas, permiserit. Litteras, quas hic ad amissum sequi & servare tenetur, ita, ut ne latum quidem unguem ab iis recedere valeat, ni in reprehensionem, immo pœnam ob contemptum jussum & mandatum sui superioris incurrere velit. Est enim subditus, est inferior, cui parendi, non imperandi, sequendi, non mutandi & resistendi gloria relicta, facultas concessa est. Ejus siquidem officium est interpretari, cujus est concedere leges, subintellige judicis superioris, non inferioris. *L. vet. C. de Legib.* illiusque qua agentis ultra voluntatẽ & intentionem actus operari non debet. Nec minus si III.) mos hæcenus fuerit obtenta ejusmodi venia licet generatim concepta vasa saltem in janua matris exponere. Consuetudo enim recepta, quæ legem imitatur, est optima legum & voluntatis

B

supe.

superiorum explicatio, quam peræque ut legem scriptam ob-
servare, iudex necesse habet.

§. VIII.

Quod si nunc ad tempus collectæ hujus oculos conver-
timus, deprehendimus, illas fieri diebus regulariter festis, sa-
cris, dominicis, cultui divino destinatis, post finitum cultum
& peracta sacra, cujus rationem vel causam non difficile erit
deregere, consistit namque in eo. 1.) quoniam tunc paro-
chiani, si non omnes, attamen maxima eorum pars, ad
ecclesias convolant, eunt, conveniunt, quibus ita singulis
uno actu causa expositionis indicari, venia magistratus in-
dulta prælegi, dici & cum voto remunerationis divinæ, ut
eo promtiores sint ad offerendum, proponi potest. Quam
posteriorem ob causam & patinæ non ante, sed post cultum,
& ibi patefactam demum causam exponuntur. 2. Quoni-
am Eleemosynarum distributiones & sacrificiorum Deo ac-
ceptorum oblationes uti quovis, ita præprimis die domini-
ca vel Sabbathi peragere decet, convenit, fas & æquum,
immo rationi & pietati conveniens est. Hinc in CONCILIO
MATISCONE NSI II. A. 1188. C. 4. statutum legitur, ut omni-
bus dominicis diebus altaris oblatio a viris & mulieribus offer-
ratur. WILDVOG. d. dist. p. 11. §. 6. Exponuntur vero regu-
lariter post sacra antemeridiana seu matutina, idque ideo,
quoniam his major interest numerus parochianorum, quam
cultui pomeridiano seu post meridiem & tempore vesperti-
no instituto, ubi multi desidia, luxu, avaritia seducti, loco
Ecclesiæ lectum, diversoria, agros quarunt, petunt, circum-
eunt, circumvagantur. Quo numerosior vero est cœtus,
eo ponderosior est collecta, cum unus alterum alliciat ad
mitandum, ad offerendum, ad injiciendum, & concordia
sac collectione plurium res ceteroquin parvæ crescant in im-
mensum.

§. IX.

§. IX.

Persona illa iussa ex auctoritate magistratus exponens est ædituus vel custos templi, aut nonnumquam rerum ecclesiasticarum inspector seu ephorus, *der Kirchen-Pfeger*, qui, illis expositis, non adstant, sed semel recipiunt in templum, scilicet ut eo liberius sit arbitrium inferendi, dum nemo videt, quod quisque intulerit, quam Deus. Pertinent enim oblationes Eleemosynarum ad ea opera, quæ a manu dextra, nesciente sinistra, id est clam & semotis, quantum fieri potest, testibus seu arbitris, fieri debent, fieri consueverunt, hominumque conspectum fugiunt. Oblatione vero peracta conchas pecunia repletas præsentem iidem recipiunt, tollunt & auferunt, oblatas vero vel eorum contenta magistratui tradunt, ut hic oblata pauperi imploranti, vel Ecclesiæ ruinosa, causæ sine qua non; appendat, solvat, distribuat.

§. X.

Cum omnia fere in iure nostro a fine, vi, efficacia & utilitate sua æstimentur *L. 104. in f. ff. de V. O. L. 13. §. 3. ff. de Reb. dab.* nec nobis vertetur vitio, quod in fine expositionis hujus enucleando operam nonnullam ponamus. Quemadmodum vero expositio hæc præsupponit egestatem, paupertatem, miseriam alterius & calamitatem perpessam; ita non in favorem divitis suscipitur, sed i.) ut auxilium feratur Ecclesiæ egenæ, lucrum miser captet, ex piis parochianorum oblationibus, qui exeuntes pro arbitrio pecuniam injiciunt, ut his, quorum causa moram non patitur, succurratur, subveniatur quam citissime absque superfluis ambagibus, quippe qui vel horum deputati alioquin ostiatim percurrere parochiam, & collectas non absque incommodo & temporis, quo nihil pretiosius, jactura colligere necesse haberent. Quod enim fieri potest per pauca, non debet fieri per plura. 2.) ut eo liberius sit unius cujusvis arbitrium dandi, quid & quantum velit; sæpe enim bilem movent, molestiam haud levem

levem caussantur mendicantes impudici ostiatim circumeuntes, nec redeunt usque dum a varis & temerariis eorum petitis ex asse per Xenia largissima satisfactum, &, quantum velint, datum fuerit.

§. XI.

Ceterum quamvis ratione quantitatis hæ oblationes sint spontanea, dum descendunt ex obligatione imperfecta, i. e. tali, ad quam invitus per media compulsoria externa adigi potest vel minime, & vel si mavis ex officio humanitatis, quod nusquam in necessitatem & jus perfectum est mutandum, ideoque ab unius cujusvis rogatorum arbitrio ac pudore quasi dependeat, quot numos inferre velit: Non tamen ratione qualitatis sunt arbitraria, sed ex consuetudine inventerata, quæ legis vim obtinuit, debent fieri pecunia numerata, quinto seculi hujus elemento, idque ideo, quoniam hujus ope 1) restauratio & perfectio seu reparatio ædium exustarum, delatarum, collapsarum & corruptarum fieri potest quam facillime, quam citissime. 2.) oppressis succurri potest quam optime. Pecuniæ enim obediunt omnia, & auro venalia quævis. 3.) pecunia pro exteris collecta commodius transferri potest, quam alia res oblata, & quidem proba, non adulterina. Quemadmodum enim in omni negotio, ita præprimis in oblatione nostra dolus abesse debet. Caveant ergo improbi, ne ex calumnia, ex avaritia, ex nequitia numos adulterinos pro probis, falsos pro veris, cupreos pro argenteis inferant, & Dei supremi, miserabilium tutoris ac protectoris, vindictam sat gravem, sat asperam, excitent, provocent.

§. XII.

Intuitu caussarum, in quibus vel ob quas expositio talis conceditur, notandum est, illas esse pias, vel publicas, vel privatas, salutem scilicet Ecclesiæ, templi, sacelli publici vel pau-

pauperis privati, quibus damnum revera datum & illatum, concernentes, requiritur ergo 1.) ut damnum revera sit datum & illatum, hinc ob damnum aliquod futurum, imminens vel instans saltem periculum tale quid a superioribus non permittitur, cum moris non sit, principibus jus suum, & parochianis pecuniam absque causa auferre L. 4. de emancip. præterea incertus sit hujus eventus, timorem vanum & intempesitivum haud raro teste experientia destituent. Non entis vero nullæ sunt affectiones: & ad esse a posse non valet consequentia. Taceo, quod nimis molestum foret, immo impossibile, casu non secuti damni acceptum repetere, & inter offerentes, qui huc illucve interea diffluxerunt, singulatim pro rata collationis iterum distribuere. 2.) ut damnum sit casuale, non culposum, quod si enim culpa, desidia ac negligentia possidentis propria, damnum illatum, incendium, v. g. ortum ædes privati consumferit, pœnam, non gratiam mereatur delinquens, & indignus est civium vicinorum ac parochianorum beneficio, qui contra juris normam, horumve salutem ac incolumitatem ita peccavit. Accedit, quod jura subveniant deceptis, non decipientibus, læsis, non lædentibus, factum cuique suum, non tertio, non parochiæ, non cœtui fidelium, nocere debeat, ne alii ad delinquendum invitentur, a quo retinere homines, consultum, utile & proficuum est. Quod si aliena culpa, forte vicini, tale quid acciderit, pariter inconsultum foret petere sumtus reparationis a parochianis, quos facili negotio & ipso jure jubente, restituere ac refundere necesse habet vicinus, damni causâ sine qua non. Dummodo, quod excipias velim, actio adversus eum instituenda non sit inanis ob res angustas domi, quod idem iudicium & in ædificio publico, incendio consumto, esto. Quamdiu enim quispiam dolosus vel culposus incendii auctor adest, & solvendo existit, non vexantur exactioe hac parochiani, sed ex delinquentis incendiarii opibus refarcitio parochiani peritur, deducitur, hauritur justissime. Cæterum non damnes tractaturi sumus hac vice causas, quæ commovere

possunt, & commovere solent iudicem ad expositionis concessionem, quoniam hic labor plane infinitus efficeretur, siquidem non omnibus eadem erit causa impulsiva concedendi, sed eas tantum, quæ frequentiores esse solent, quæve quotidie fere occurrunt.

§. XIII.

Causa itaque publica, pia, largitiones istas exposcens, est Ecclesiarum egenarum reparatio & restitutio. Juris equidem alias est, ut ecclesiam extruens illam simul dotet seu dote congrua instruat, ut scilicet in casu subsecuturæ aliquando ruinæ, corruptionis, vel consumptionis, habeat, unde sumtus reedificationis & reparationis petere, haurire & obtinere queat, ita ut episcopus in extructionem Ecclesiæ prius consentire non soleat, quam de dote ad conservationem ecclesiæ ejusque ministrorum necessaria constet. *WILDVOG. d. I. C. 7. §. 2.* Sed ecce, & hæc dos nonnumquam injuria temporis perit, consumitur, & ita ecclesia ad paupertatem redigitur, ut sibi ipsi succurrere, & ex propriis sumtus reparationis necessariæ suppeditare queat vel minime. Quid autem hoc in casu æquius, quam ut illi ruinosa, combusta, collapsa, aut alio modo deteriorata, vitata & corrupta, per expositionem nostrorum vasorum succurratur, auxilium ad instar moris in ecclesia V. T. recepti, & supra jam adducti, præbeat, non solum a parochianis ipsis sacra in illa percipientibus; sed & si hi non sufficiunt, a vicinis, ab aliis, per litteras patentes & ablegatos desuper imploratis, in subsidium vocatis. Quorum episcopus, princeps & dominus territorialis, ut in casu simili idem sibi suisque fiat ecclesiis, eo promptior paratiorque ad concedendum & permittendum expositionis actum esse solet.

§. XIV.

Contingit quotidie, ut, qui per amplum temporis spatium, sanam spiravit animam, vetustate seu senectute & lon-

longa annorum serie onustus, ad corruptionis & morbi seu valetudinis adversæ perveniat pericula: ita ut vires ejus adtritæ ad quærendum modo consueto, labore scilicet, panem & victum quotidianum, amplius non sufficiant. Senectus enim ut juventutem sequitur, sic debilitas virium ipsa sequitur senectutem, deperditque annorum tractu omnem vigorem: desunt opes, deficiunt bona, ex quibus alimenta haurire, nutrimenta capere possit. Alio ergo modo ut ipsi cum paupertate luctanti succurratur, recipit eundem magistratus in ædificia publica, xenodochia puta & nosocomia, eum in finem extructa, fundata, composita. Sed ecce, & hæc una cum alumnis ætate corrumpuntur, annorum serie longæva & vetustate deteriorantur, flammæ furore ac rabie absumuntur, combusta vero & collapsa reparatione egent, judicem, ut restituat, implorant, cujus expensæ, si dos adest vel fiscus xenodochii, hujus ex fonte hauriuntur. Si deficit, aliunde & in specie per expositionem concharum indeque collectas pecunias reparantur, rescipiuntur, pristinæ integritati, statui & conditioni redduntur per liberales fideium in subsidium vocatas oblationes, videlicet annumerantur xenodochia rebus ecclesiasticis, referuntur quoque inter bona cultui divino inservientia. *conf. I. P. IV. §. 5. n. 9. ibi hospitalia aliaque bona ecclesiastica. L. 23. L. 32. §. 35. C. de episc. & cler. & pia, christianæ pietati congrua, dicitur cogitatio, quæ illis succurrere studet, opera misericordiæ ita exercere cupit. Quid? quod ejusmodi hospitalia ecclesiis & illarum causis favorabiliora esse consuluit Ruin. referente TREVT. l. 1. de Reser. Resol. 4. n. 2. in f. LAVTERB. dist. de domic. pau. per. §. 12.*

§. XV.

A causa publica ad privatam provehor. Ubi merito de incendio ordior, quippe causa expositionem hodie præceteris admittente, concedente, tribuente afflictis. Enimvero flamma, cujus incolentia neglecto ordine & differentia

pol-

possessorum, quidquid ambitu ejus involvitur, rapit, sapissime spreta omni resistentia & custodia, ex Cræso facit Irum, ex divite pauperem, ex paupere oppressum, miserum, calamitosum, cui ob adempta bona nunc de aliis mediis salutis & sustentationis circumspicendum. Exponuntur ergo ad ejus instantiam vasa, monentur pii parochiani ad offerendum, penduntur adhiecto collectæ, ut habeat, unde readificet, reparet, restituat domicilium, casam, aedes, domum, civitatis ornamentum, pagorum decus, hominum receptaculum, animalium tutamen contra ventorum & tempestatis injurias.

§. XVI.

Quamvis vero ecclesiæ & xenodochio vetustate ruinosis per expositionem vasorum succurratur: non idem tamen indulgetur privato, cujus aedes vetusta ruinam minantur; sed hic compellitur potius ad vendendum diviti cuidam, qui absque molestia parochianorum propriis sumptibus reparationem suscipere & peragere, qui expensas reparationis ex suis bonis solvere valet, ne absque causâ, ubi adest remedium ordinarium, confugere velle videamur ad extraordinarium & subsidiarium. Quod cum secus sese habeat in ecclesiis & xenodochiis publicis vel ideo, quoniam horum translationem in manus alienas salus publica prohibet, conservationem econtra in Republica seu hujus dominio, pietas & communis omnium utilitas efflagitant: facile est ad conjiendum, cur ob harum ex vetustate ortam corruptionem concesserimus expositionem. Accedit, quod possessor ædificia ruinosi privati, non fortuito, sed proviso adficiatur damno, tela vero prævila minus noceant. Sive enim titulum emtionis, sive jure hæreditario tale ædificium, vel ejus possessionem nactus, utroque in casu sibi potuit prospicere, de re ob vitium internum pro viliori pretio æstimanda. Quodsi omiserit, culpa est ejus, habet, quod sibi imputet, & consequenter damnum, quod ita sentit, sentire non videtur. Sunt enim jura vigilantibus scripta.

§. XVII.

§. XVII.

Unius possessio, non est alterius exclusio, sequitur ergo alia expositionis causa, scilicet inundatio, seu damnum adfluctis agrorum possessoribus per excessum aquæ, rivi, fluminis, stagni, absque sua culpa, casu & infortunio datum, allatum, causatum. Imbres enim insoliti, dum per longum tempus durant, augent undas aquarum, illas superinducunt, spreto vallo, sprete industria & resistentia ac providentia humana, agris, pratis, campis, omniaque tanto impetu dum irruunt, devastant, ut nulla vi humana vel per momentum quidem se retardari patiantur, sed premendo simul opprimant tam debiles, quam robustos, subitaneum inferant exitium, ædes corrumpant, bona, opes, bestias, immo homines secum natantes auferant, ablatos suffocent, extinguant, perdant, miseriamque possessoribus gravissimam causentur, ita, ut, ni subveniatur aliunde, per oblationem scilicet piam depressis, ipsi mendicantes agere non absque Reipublicæ damno, cujus abundare hominibus interest, emigrare, agros ceteroquin fertilissimos, vineas frugiferas deserere, prata inculta relinquere necesse habeant. Quæ omnia perpendens secum judicis prudentia, imploranti non denegat subsidium charitativum, sed a parochianis dictam oblationem per expositionem concharum exposcit, quo in ditione adflucti manere, bona & prædia paterna seu avita liberis ex voto parata, hæreditario jure in illos translata, in statum pristinum restituere, restituta possidere, fructus, emolumenta & vitæ subsidia inde quarere, onera publica, stueras scilicet & collectas, inde solvere, ac incolumitatem publicam tueri valeant.

§. XVIII.

Verum enim vero non solum flammæ, casu ortæ, atrocitas & aquarum sæviens inundatio ædificia destruit,
 C pos-

possessoribus agrorum calamitatem adfert, bona eorum auferit, & consumit; sed & alia externa violentia inopinata paupertatem quandoque accelerat, hostium v. g. irruptio & depradatio, ubi opes multo labore comparatae spoliandi in praedam cedunt, possessores nudi & exuti bonis, salutem in fuga quaerere coguntur, cujusmodi adflictis pari modo, ut superioribus, succurritur. Eadem enim miseria hos premit, eadem paupertas hos angit, eadem ratio, ut his succurratur, suadet, praeripimus si olim fuerunt homines probi, cives pii ac industrii, qui ita soli quasi loco, omnium bello petitorum concivium, hostium manus rapaci ac violentae expositi, bonis spoliati, opibus exuti, salutem in fuga quaerere, domicilia relinquere ac semet aliorum conferre necesse habuerunt, coacti fuerunt.

§. XIX.

Quorum exemplo & illis succurrere aequum est, qui non barbarorum, sed concivium manu, tempore pacis obdissentum, quem fovent religionis, turpiter ejecti ex provincia patria, aliorum bonis omnibus post se relictis migrare non absque gravi & duro incommodo, necesse habuerunt. Quid enim homini glebae suae addicto ut plurimum acerbius aut molestius accidere potest, quam si patriam cum bonis linquere cogatur, & quod doloris plenum dixeris, indignus judicetur, cui in civitate locus amplius concedatur? taceo quod exilium paupertas & summa comitetur miseria, quae homines saepissime ita excruciant, ut in praesentissima mortis incidant pericula, morborum sentiant incommoda, debilitates patiantur virium. Exempla, quorum nostra vidit aetas, haud ita pridem in magna exultantium juniorum & senectute onustorum turba, quorum pressorum tamen inopia, non privati solum & fidei locii, sed, quod cum laude evahendum, & alii principes ac proceres religioni catholicae addicti, largissimis oblationibus tam nostra, quam alia

alia methodo, subvenerunt, succurrere iusserunt, quibus
Deus benedicat.

§. XX.

Referendi huc sunt & alii casus fortuiti ex quacunque
caussa bonis & fortunis miserabilium exitium inferentes,
quos tamen ob brevitatis antea adductam rationem omnes
adducere, singulos curatius perquirere, persequi & recensere
ad finem festinans lubens supersedeo, notans solummodo,
hos variare pro loci, temporis & personarum varietate,
mirifice. Quam probus iudex ex omnibus circumstantiis
prudenter æstimabit. illud adhuc notandum restat in casu,
ubi funus juvenis vel annorum gravis senis ducitur, huic,
qui morte succubuit, exequiæ parantur, supremum defuncto
perfolvitur officium, ex laudabili locorum quorundam con-
suetudine conchas nostras exponi ad offerendum, ut mortali-
tatis cogitatione tacti homines, etiam alioquin avari, libe-
rales se præbeant, & in commodum proximi vel ecclesiæ do-
nationes sat opulentas, sat ponderosas faciant, videndo nec
sibi æternam sedem in terris, sed scenam hucusque ex voto
lulam aliquando commutandam, ipsis ex ludo profugien-
dum, & sequentibus stationem, locum bonis & opibus re-
linquendum esse. Corporis enim indoles, licet robustissima,
temporis tamen acutissimo dente sensim arroditur, tan-
demque penitus conficitur, cadit, perit. Viget vero talis
mos in terris Magdeburgicis. Ita enim in ORD. ECCLES.
DVC. MAGDEB. t. 25. §. 4. legitur: Also wird dasjenige den
Armen = Cassen gelassen, was bey Erbtheilen " " " und
sonsten in den Becken und Kästlein vor den Kirch = Thüren und
Kirch = Höfen bey Leich = Begängnissen gegeben und eingelegt
wird. Nec non in terris Saxo-Gothanis test. ORD. ECCLES.
SAX. GOTH. P. I. C. 6. tit. 3. Auch bey Hochzeiten " " "
so dann bey Leichen = Bestattungen Becken zu Sammlung des
Almosens gesetzt werden sollen, wo sie allerdings im Schwan-

ge, darinnen zu erhalten, im übrigen aber nochmals von neuem hineinzubringen.

§. XXI.

Excussa causa, quæ ansam expositioni præbet, superest, ut de privilegiis valorum ita expositorum adhuc dispiciamus paucissimis. Quemadmodum vero res piæ, quorum numero & eleemosynæ aliæque piæ fidelium oblationes sunt, uti patet ex *O. Cr. art. 173. ibi: Das heilige Allmosen*, extra communis juris regulas, specialibus privilegiis vallatæ sunt, ita horum quædam adducere non intemptivum erit. Quodsi ergo quis numerorum splendore allectus aliquid ex conchis abutulerit, nefarie contrectaverit, & ecclesiam vel pauperes, quorum in commodum expositio facta, læserit, ut sacrilegus coercetur pœna judicis arbitraria, quæ pro re nata ad mortem, laquei scilicet pœnam, extendi potest, si pecunia ablata contineat sive sub se comprehendat summam ꝛ. solidorum. *O. Cr. art. 172. ibi: tapffere Stücke. BOEHMER. Diss. II. de var. sacril. spec. ex ment. jur. can. §. 15.* non attenda personarum differentia, an auferens sit custos, an ablegatus ad colligendum emissus, an præfectus seu curator ecclesiæ, der Kirchen-Vorsteher, Kirchen-Vflegger, an extraneus quicumque. Qualitas enim personarum in dictamine pœnarum ceteroquin attendenda quam maxime cessat in sacrilegis, ob speciale rebus sacris indultum privilegium: *BOEHMER. d. l.* scilicet ut eo magis discant homines a tali facto temerario, non solum jura scripta, sed & pietatem & conscientiam lædente, abstinere. Patet vero ex dictis, consultum esse, ablegare ad recipiendum collectas hominem fidelem, pium, probum ac integrum, cujus fama non vacillet, nec macula ulla aut prava suspitione laboret, quo facilius enim nostro in casu adest occasio decipiendi ac defraudandi miseros, quorum in commodum expositio facta, eo magis circumspectione in electione collectoris opus est. Quanam vero fides, quamam dexteritas, quæ-

quænam integra, sincera & liquida oblatorum traditio seu translatio ab illo foret expectanda, qui abjecti & levissimi animi, qui avari & impii pectoris, qui flagitiosus, improbus, nequam, scelere alio suspectus, & de factis probrosis ab illo commissis convictus? semel enim malus semper præsumitur talis. Quam ob rem & haud raro in casu, ubi pro extraneis collecta pecunia ablegato seu missionario ad transferendum datur, ipsi insimul tessera publica, summam collectæ recensens, traditur, aut, quod frequentius, in album, quod secum fert, scribitur manu iudicis & magistratus publici loci, ubi collecta instituta, adpensâ, numerata fuit. Sed quodsi ablegatus a civitate ad colligendum alibi & transferendum oblata non abstulerit nec retinuerit quid ex pecunia oblata, aut luxuriose vivens plus justo singulis diebus consumserit, pœna afficitur arbitraria, carceris scilicet vel multæ, insimulque ad refundendum inique consumtum compellitur. Quemadmodum vero consultius est, jura ab initio intacta servare, quam post vulneratam causam remedium querere: ita rectius facit iudex vel populus, qui cum ablegato de victu vel alimentis quotidianis transigit ipse mediante pacto, quantum singulis diebus capropter deducere ac retinere debeat, concedunt. *Das sie ihm seine Dichten Gelder ordentlich zuvorhin ausmachen.* Conventionem quam negligere vel excedere ipsi non licet, nisi justa & prægnanti ex causa, puta si morbo absque sua culpa succumbens, cibis lautioribus una cum medicamentis & pharmacis uti necesse habuerit, si propter viarum publicarum per inundationem corruptarum, omissam hucusque reparationem, majorem mercedem solvere auriga, vectori coactus fuerit, & quæ sunt generis hujus exceptiones plures, & excessum pacti conventi, summæ stipulæ, seu in stipulatum deductæ & promissæ, ne ablegato officium suum sic damnosum, permissentes, concedentes, efflagitantes, jubentes.

§. XXII.

Illam per quam rara est divitum erga pauperes munificentia, magnam & immodicam auri vel argenti summam conchæ inferens. Interim si quis misericordia ductus summam 500. solidorum excedentem, vel litteras cambiales tot solidorum continentes de facto projecit in patinam, nullum est dubium, quin donatio hæc etiam absque infirmatione subsistat, firma sit ac valida. *arg. L. 34. C. de don. ibique DDr. L. 36. C. eod. ibique Glossa.* A regulis juris communis quoad hunc casum eo magis excessit, quoniam omnis suspicio dolosæ persuasionis, concussionis vel compulsio- nis adest, e contra liberrimum pii offerentis arbitrium adest. Ubi enim cessat causa legis & deficit, ibi & cessat dispositio prohibitionis effectus. *BRUNNEM. ad L. 19. C. de SS. Eccles.* Taceo, quod hæc donatio non sit simplex, sed remuneratoria. Fit enim pauperi, fit Ecclesiæ & per hos Deo ter omnipotenti, fonti, distributori & largitori omnium bonorum, opum ac divitiarum, a quo offerens ablata accepit, alia horum loco postea recipere expectat, sperat, conf. *TIRAQ. de priv. p. c. 124. PEREZ. ad d. L. Cod. n. 34.*

§. XXIII.

In limine constitutum remoratur adhuc mos quorundam locorum, ubi quovis die sacro post finitum cultum divinum ad portam, januam, seu introitum templi stat custos vel alius quispiam, manu tenens concham, discum vel capsulam, in quam projiciunt exeuntes post inter pauperes distribuendos numos, qui & singulis offerentibus gratias agit, & remunerationem beneficii seu eleemosynæ a Deo expectandam precatur, quod non inconsultum, immo priori quodammodo præferendum est. Magis enim per gratiarum actionem cum voto benedictionis seu remunerationis divinæ conjunctam, in continenti ita factam, homines ad offerendum allici-

alliciuntur. Taceo, quod discant ita alii, numos a vulterinos pro bonis injicientes, abstinere a fraude, metuentes, ne, in contenti detecta avaritia, ipsis pariat penes alios contemptum haud levem. Quotidiana namque experientia docet hoc tempore, ubi in puteo demersa est pietas christiana, loco numorum, quam sapissime lamellas stanneas, calculos, lapillos, aliasve res nauci a maleferiatis hominibus ludibrii, nequitiae & avaritiae causa immitti. WILDOG. d. 1. C. 4. §. 2. quibus fraudibus & illusionibus ut hoc in passu eo rectius obviam eatur, pars capsulae superior, qua pecunia injicitur, lamina nonnumquam ferrea, cuprea, vel argentea testa seu clausa, modico tantum spatio ad recipiendos numos relicto.

§. XXIV.

Habes, L. B. quae de expositione concharum ad fores templi hujusque indole & usu pro ingenii modulo commentari potui, volui. Plura equidem adhuc addi possent, verum nos in praesens in clausulis frequentioribus tantum subsistere volumus, reliqua accuratiori aliquando pertractationi reservantur. Filum itaque abruptum dico laudes immortales Deo immortalis.

ULB Halle

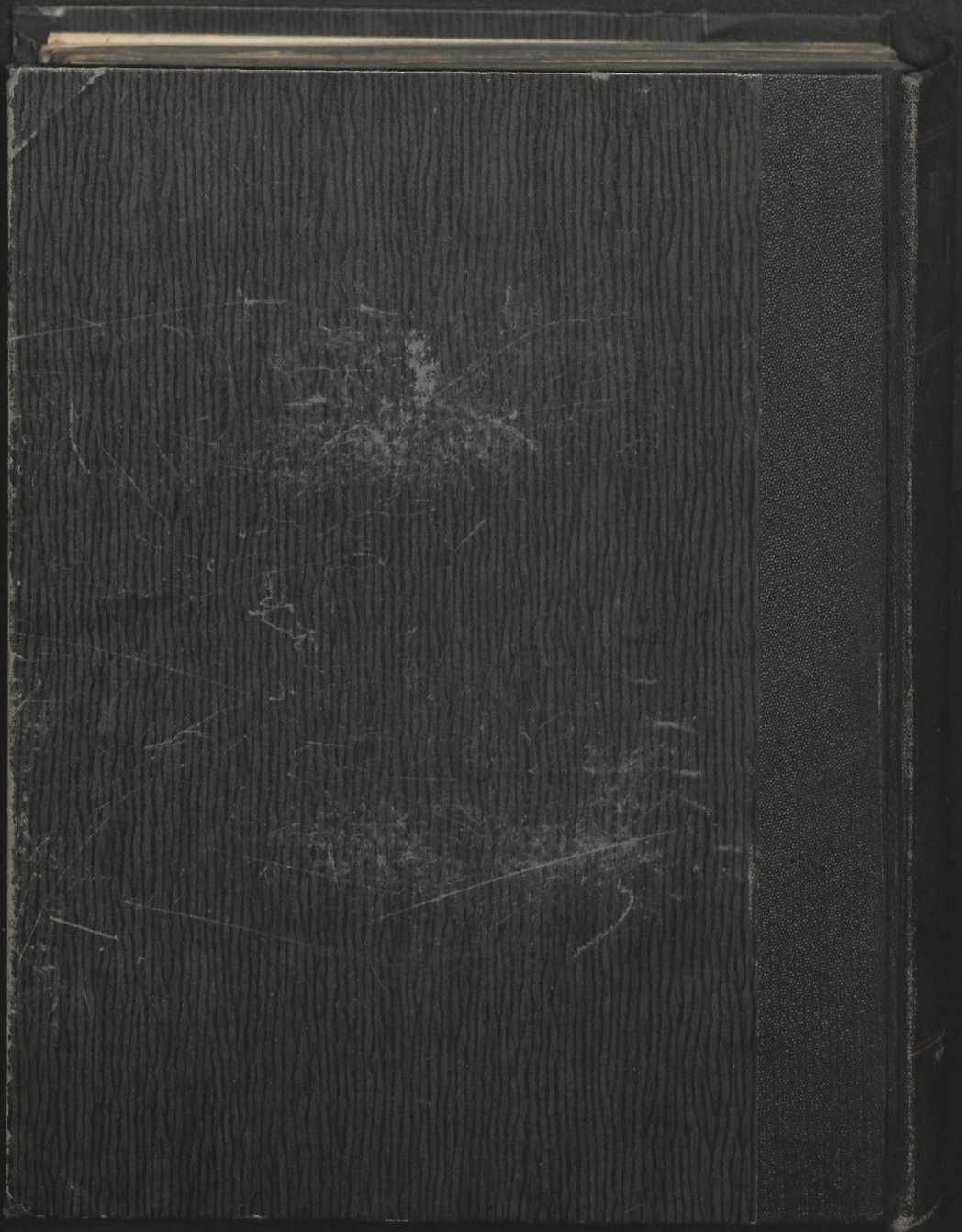
002 490 110

3

SB. ✓

5.73, num 38. 10

DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIDICA,
DE
EXPOSITIONE
VASIVM AENEORVM
AD FORES TEMPLI

1737, 14

QVAM
CONSENTIENTE
ILLVSTRI FACVLTATE IVRIDICA
IN PER-ANTIQVA ACADEMIA ERFORDIENSI,
SVB PRÆSIDIO
VIRI MAGNIFICI, PRÆNOBILIS ET CONSVLTISSIMI,
DN. CONRADI WILHELMI
Strecker/

JCTI, IVRIDICÆ FACVLTATIS ET IVDICII ELECT. PROVINCIAL, ASSESS.
COD. PROF. PVBL. ORD. CIVIT. STND. ET CONSVLIS
PRIMARIJ,

PRO GRADV DOCTORALI
SVM MOS IN VTROQVE IURE HONORES ET PRIVILEGIA
DOCTORALIA ADIPI SCENDI,
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBJICIT

A V T O R,
STEPHAN FERDINAND **Sichtner/**
Aldorfinus,

SERENISSIMO BRANDENBVRGICO ONOLDINO MARCHIONI
A IUSTITIAE CONSILII.

IN AVDITORIO IVRIDICO COLLEGII MAJORIS
DIE XXVI. AVGVSTI, M DCC XXXVII.

ERFORDIÆ, Typis HERINGII, Acad. T. 1801

